

Harald Dickson:

Nationalekonomin genom tiderna

När man läser nutida bidrag inom nationalekonomi i vetenskapliga tidskrifter och böcker, får man intrycket av en mycket ung vetenskap där praktiskt taget ingenting har producerats före 1970 eller så. Jag tog fram senaste numret av *Econometrica* (nr 1/1984) och gick igenom referenserna. Av totalt 189 referenser till de tio publicerade artiklarna var 73 från 80-talet, 74 från 70-talet, 24 från 60-talet, 14 från 50-talet, 1 från 40-talet och 3 från 30-talet. Ingen referens var äldre än så.

Dagens författare av de pullifniknuttartiklar som publiceras i de ledande internationella tidskrifterna synes totalt omedvetna om det faktum att vårt ämne har en flerhundraårig historia och att ett betydande tankearbete utfördes redan innan detta sekel var påtänkt.

Av den anledningen blir man glad inför varje ansträngning att påvisa den doktrinhistoria som vårt ämne besitter, liksom varje försök att berika urvalet av potentiellt läroboksstoff för olika nivåer i nationalekonomisk undervisning. Dicksons bok *Nationalekonomin genom tiderna* (Esselte Studium 1983, 105 s, 110 kr) lämpar sig för gymnasiet och eventuellt A-nivån på universitetet. Det har inte tidigare funnits tillgängligt

någon doktrinhistorisk bok i detta korta format. De flesta doktrinhistoriska arbeten är på åtskilliga hundra sidor, varför dessa normalt omöjligen kan ingå i obligatorisk kurslitteratur.

Dickson delar upp sin skrift i fyra avdelningar: (1) utvecklingsskeden, skolbildare och ideologier; (2) teorier om prisbildning och resursallokering; (3) teorier om prisnivå och sysselsättning; (4) teorier om ekonomisk utveckling.

Skriften är mycket trevligt framställd och allmänt läsvärd, så det finns ingen anledning att gå in på detaljer i den framställning som täcker tidigare ekonomiska landvinningar, med ett par undantag. Det sägs (s 28) att Knut Wicksell under 1890-talet gav ut två böcker på tyska "... den ena kapitalteoretisk och den andra penning- och konjunkturteoretisk". Dickson menar här *Über Wert, Kapital und Rente* (1893) och *Geldzins und Güterpreise* (1898).

I själva verket gav Wicksell ut tre böcker under nittio-talet. Den tredje, som Dickson missar, var *Finansteoretische untersuchungen, nebst Darstellung und Kritik des Steuerwesens Schwedens* år 1896. Wicksell disputerade på kapitel ett i den boken och Erik Lindahl

disputerade 1919 på en uppföljning av densamma. Det är helt klart att dessa två bidrag varit bland de mest briljanta bland svenska bidrag till internationell nationalekonomi. *Finansteoretische Untersuchungen* . . . är dock den enda av Wicksells fem böcker som inte översatts till engelska, vilket i sig kan betraktas som nära nog en skandal.

Dickson har haft många föregångare att utnyttja när det gäller klassikerna. De mer moderna teoretikerna måste han dock själv förmedla med mer tvevelaktigt resultat. Sålunda har Dickson missuppfattat Friedmans (och Lucas) penetration av den så kallade "Phillipskurvan" (det är han emellertid inte ensam om). Dickson skriver "Ju snabbare priserna faktiskt stiger, desto snabbare tror man att de skall stiga i framtiden, och desto snabbare stiger därför lönerna — dels för att löntagarna ställer större krav för att kompensera sig för den väntande prisstegringen, dels för att arbetsgivarna räknar med att kunna kompensera sig för lönestegringen genom att höja sina priser." . . . "Vid en viss nivå för arbetslösheten fortgår inflationen i oförändrad takt. Denna arbetslöshetsnivå betecknar Friedman som den för landet i fråga *naturliga arbetslöshetsnivån*. Om man i keynesiansk anda för en politik som ökar efterfrågan och sänker arbetslösheten under dess naturliga nivå, så påskyndas lönestegringen och inflationstakten." . . . "Ju större man låter arbetslösheten bli, desto mer bromsas lönestegringen och inflationen och desto kortare tid tar det att stabilisera konsumentprisnivån, dvs att få ner inflationstakten till noll procent per år." (s 85)

Vad Friedman, och hans främste uttolkare Lucas (se speciellt *Neutrality of Money* (1972)), säger är i stället att om en ekonomi utsätts för godtyckliga inflationschocker, så kan dessa på kort sikt ge upphov till variationer i arbetslösheten, medan de inte kan påverka den långsiktiga arbetslösheten.

Det finns två "skolor" när det gäller Phillipskurvan. Den ena är den eklektisk-keynesianska". Den andra är den monetaristiska eller ännu hellre be-

nämnd den antikeynesianska. Den *keynesianska* skolan betraktar Phillipskurvan som "the missing equation" i den keynesianska IS-LM modellen, dvs ekvationen som "förklarar" den allmänna prisnivåns utveckling (inflationen). I den "förväntningsutvidgade" versionen "förklaras" således den allmänna prisnivåns utveckling av arbetslöshetsgraden och inflationsförväntningarna.

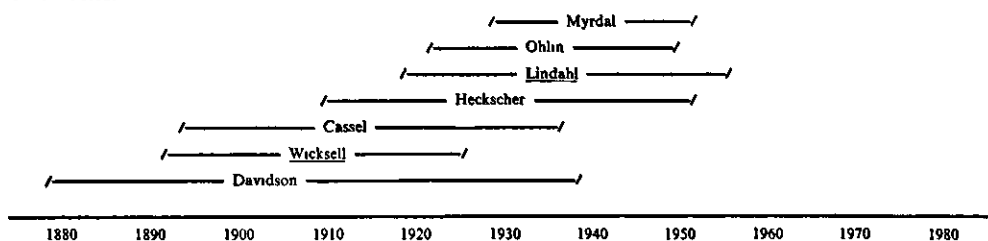
Enligt *monetaristernas* syn har Phillipskurvan omvänd kausalitetsriktning. Permanenta förändringar i den allmänna prisnivån orsakas av samma faktorer som ligger bakom förändringar i penningmängden, dvs väsentligen centralbanksfinansierade offentliga utgiftsöverskott (det som besynnerligen oftast kallas budgetunderskott). Den därvid generade inflationen kan på kort sikt påverka arbetslöshet och sysselsättning, nämligen om förändringar i den allmänna prisnivån uppfattas som temporära. Därvid genereras kortsiktiga, negativt sluttande, Phillipskurvor. Den långsiktiga Phillipskurvan är dock, enligt monetaristerna, vertikal.

Dickson har alltså under rubriken "Phillipskurvan och monetarismen" pådyvlat monetaristerna den keynesianska Phillipskurvan!

En ytterligare, visserligen mindre men ändå inte helt oväsentlig, anmärkning är följande. Allmän jämviktsteori får, med rätta, ett stort utrymme i framställningen. Kenneth Arrow får en eloge för att han ". . . har gett den (allmän jämviktsteori) större allmängiltighet och mer logisk skärpa, bl a genom att formulera den med hjälp av mängdteori."

För det första är den rätta benämningen topologi, inte mängdteori. För det andra, och det är viktigare, så är *Arrows och Debreus, och samtidigt men oberoende McKenzies* bidrag att de presenterade de första fullfjädrade bevisen för existens av jämvikt i den walrasianska allmän jämviktmodellen. Att allmän jämviktsteori presenterades i en annan klädedräkt är naturligtvis utan självständigt värde. Det faktum att 1983 års nobelpristagare Gerard Debreu inte

Figur 1. Svenska nationalekonomer av internationell klass tillhörande de 100 främsta av sin samtid (de tio främsta understrukna) samt deras produktiva period i nationalekonomi.

omnämns är naturligtvis anmärkningsvärt. McKenzie är väl i dag härdad (han omnämns naturligtvis inte heller).

Slutligen vill jag nämna en reflexion som jag gjorde när jag läste Dicksons bok. Det finns påfallande många svenskar bland dem som omnämns som utvecklare av nationalekonomisk teori. Det är förvisso sant att flera svenskar har varit internationellt framstående, även om deras bidrag inte skulle fått en lika framskjuten roll om boken författats av en icke-svensk. Jag har gjort mig mödan att att pricka in dessa svenskar av internationell klass i en figur där också deras produktiva period i nationalekonomi inritats (se figur 1).

Jag har här fört upp de svenskar som jag bedömt tillhöra de 100 mest framstående i sin samtid (och strukit under de två som jag bedömt tillhöra de 10 främsta). Jag har därvid uteslutit t ex Herman Wold som, trots sin storhet, gjort insatser utanför det som jag definierar som nationalekonomi. Jag har också avskurit Myrdals insatser vid 50-talet början eftersom jag bedömer hans insatser därefter (*utan att för den skull nedvärdera dessa*) som mer sociologiska.

Det anmärkningsvärda är dels det faktum att vi i Sverige sedan 1800-talets slut har haft tre till sex samtidigt verk samma nationalekonomer av internationell klass, dels att vi de senaste tre decennierna inte har haft någon.

Vad vi yngre nationalekonomer i Sverige måste fråga oss är varför denna ca sextioåriga epok av svensk nationalekonomisk storhet efterföljdes av en

trettioårig tomhet. Professorsstolarna har, sedan de i figuren nämnda personerna pensionerats, innehafts av personer med måttlig internationell lyskraft. Varför detta? Hade inte dessa nationalekonomer lärjungar? Var det möjligen så att den matematisering som vårt ämne undergick under 50-talet blev handlingsförlamande för många annars begåvade ekonomer?

Jag vet inte svaren på dessa frågor. Jag vet dock att en inte föraktlig del i förklaringen ligger i att ett antal professorer inte ägnat sig åt forskning på det hundra procentiga sätt som är ett måste för att nå framgång. Bristande arbetsinsats har inte heller kompenseras av skaparkraft.

Det finns säkert anledning att återkomma om de svenska nationalekonomernas improduktivitet under de senaste trettio åren. En avspänd diskussion vore nyttig.

Dicksons lilla skrift är ett välkommet bidrag till läroboksfloran. Dock bör den kunna förbättras väsentligt till nästa upplaga.

Apropå bristen på doktrinhistoriska läromedel i kortare format. De alldeles förträffliga artiklarna om klassiska nationalekonomer i trettiotalutgåvan av *Svensk Uppslagsbok* har alla författats av Tage Erlander. Varför inte samla och ge ut dessa? Förslaget framföres härmed till Erlander som jag förutsätter tillhör denna tidskrifts läsekrets.

Fil dr Bo Axell
Industriens Utredningsinstitut